

Beleidsplan Stichting Natuurbelang De Onlanden

Van Leekstermeer, Peizer- en Eelderdiep.

Vastgesteld in de bestuursvergadering van 7 februari 2022.

1 Inleiding

De stichting Natuurbelang De Onlanden is opgericht 10 januari 2000 om de destijds versnipperde natuurgebieden aaneen te smeden tot één groot natuurgebied: De Onlanden.

De stichting behartigt het natuurbelang van het natte veenweidegebied gelegen tussen het Drents zandplateau en de Groninger zeeklei, in het bijzonder het gebied dat begrensd wordt door de plaatsen Groningen, Eelde-Paterswolde, Peize, Roderwolde, Roden, Nietap, Leek, Lettelbert en Hoogkerk. Daarbij wordt ook gekeken naar de ligging van het gebied in het gehele stroomgebied en de relaties die het gebied heeft met omliggende natuurgebieden.

Dit beleidsplan gaat in op 1 januari 2022 en loopt tot 31 december 2022. Omdat er voortdurend ontwikkelingen zijn in het gebied zelf en de omgeving, die de natuur in De Onlanden (mogelijk) beïnvloeden wordt jaarlijks een evaluatie gedaan van de activiteiten van de stichting en de resultaten hiervan (zoals beschreven in de hoofdstukken 3 en 5 van dit plan).

2. Visie en missie

2.1. Visie

De Onlanden is ingericht en wordt beheerd als een aaneengesloten natuurreservaat, waarin de natuurwaarden beschermd en verhoogd worden. Uitgangspunten daarbij zijn:

- De Onlanden liggen op het kruispunt van de natte laagveengordel die ten oosten en westen van Groningen-Stad ligt en het Peizer- en Eelderdiepsysteem, welke ontspringt op het Drents Plateau en uitmondt in de Waddenzee bij het Groningse Lauwersoog¹;
- De Onlanden is ingericht en wordt beheerd als een robuust, (water)systeem gestuurd moerasgebied met overgangen naar drogere gronden richting het Drents Plateau.
- Hierin zijn het de natuurlijke processen die de natuurontwikkeling sturen – het beheer is daaraan ondergeschikt. Het schaalniveau van De Onlanden biedt hier bij uitstek kansen voor.
- De ecologische relaties met omliggende natuurgebieden, zoals het beeksysteem van de Drentsche Aa en het Reitdiep, worden versterkt.

Hoewel de stichting zich primair richt op het natuurgebied De Onlanden, kijkt zij ook nadrukkelijk naar verbetering van de kansen binnen het hele beeksysteem én de

¹ Deze visie is neergelegd in het Waterstreefbeeld van Veen tot Zee (een werkdocument voor samenwerkingsprojecten op het raakvlak van water en natuur) door de Projectgroep Van Veen tot Zee, welke in oktober 2005 is uitgebracht.

verbindingen met omliggende natuurgebieden omdat dit sterk bijdraagt aan de kansen voor en de kracht van de natuur in De Onlanden zelf.

2.2. Missie

De stichting zet zich in om – stap voor stap – het streefbeeld uit de voorgaande paragraaf werkelijkheid te laten worden. Dat doen we door deze visie van een aaneengesloten, robuust en natuur-gestuurd natuurgebied uit te dragen, hiervoor draagvlak te creëren en dit natuurbelang te behartigen. Daartoe verzamelen we kennis over het gebied en de flora en fauna, spreken we met beheerders en beleidsmakers over kansen en bedreigingen, maken we gebruik van mogelijkheden tot inspraak en proberen we het denken over natuurontwikkeling in De Onlanden te prikkelen.

3. Ambitie

3.1. Belangenbehartiging

De stichting zet zich in voor de behartiging van het natuurbelang in De Onlanden, daarmee wil de stichting ‘de stem van de natuur’ zijn en namens de natuur partij zijn in discussies en besluitvorming van politieke en maatschappelijke organisaties of andere instellingen. Dit doet de stichting door te signaleren, (vroegtijdig) mee te praten en gebruik maken van inspraakmogelijkheden.

Daarnaast is de stichting in gesprek met de vier natuurbeherende organisaties in De Onlanden – Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Het Drentse Landschap en Het Groninger Landschap – om aandacht te vragen voor en mee te denken over samenhang en robuustheid van het gebied als geheel.

Hiermee wil de stichting voorkomen dat allerlei activiteiten en plannen een negatieve invloed hebben op de natuur in De Onlanden. De stichting staat niet negatief tegenover nieuwe ontwikkelingen of medegebruik mits de natuur hiervan geen schade ondervindt of eventuele schade voldoende gecompenseerd wordt (in de vorm van natuur).

Anderzijds wil de stichting kansen die zich in en om het gebied voordoen steunen en samen optrekken met de partijen die zich hier hard voor maken. Het gaat hier bijvoorbeeld om goede ecologische verbindingzones met de omgeving of het gedachtengoed Van Veen tot Zee, het verbinden van de Drentse beken met de Waddenzee.

Ambitie 2022

- ‘Optimalisatie Waterberging’ door waterschap Noorderzijlvest.

Inzet: optimaliseren van de waterberging met inachtneming van de dubbelfunctie natuur en waterberging. Dus geen negatieve effecten op de natuur – verlies leefgebied,

verstoring – en indien negatieve effecten onvermijdelijk zijn, voldoende compensatie binnen en/of buiten De Onlanden. Bij voorkeur ‘berging in de breedte’: uitbreiding van de natuur en waterberging in het gehele beekstelsel.

Activiteiten: overleg met waterschap Noorderzijlvest en de natuurbeheerders in De Onlanden en inspraak in het m.e.r.-traject dat in 2022 gaat lopen.

- **Visie Westpoort-Matsloot**

Provincies Groningen en Drenthe en de gemeenten Noordenveld, Tynaarlo en Groningen werken aan een ‘regioraamwerk’ voor het gebied ten westen van Groningen-Stad. Hierin moeten de opgaven ten aanzien van bedrijvigheid, mobiliteit, duurzame energieopwekking, waterberging en recreatie een plek krijgen. Naar onze mening krijgen natuur en waterberging te weinig aandacht.

Inzet: We zijn voorstander van de ontwikkeling van duurzame energie en willen daarin constructief meedenken. Dergelijke integrale opgaven vragen echter om een goede ruimtelijke visie.

Activiteiten: Samen met de terreinbeheerders, milieufederaties, Landschapsbeheer Drenthe, IVN’s, KNNV en de Werkgroep Avifauna Drenthe (WAD) en de Energiecoöperatie Noordseveld hebben we eind 2021 een visie aan de betrokken besturen aangeboden als inbreng in dit Regioraamwerk. In deze visie laten we zien dat alle functies een plek kunnen krijgen én er een plus gerealiseerd kan worden voor natuur. In 2022 gaan de overheden verder met de uitwerking van het Regioraamwerk. Samen met de Milieufederaties zullen we aanschuiven om mee te praten.

- **Aanpak exoten**

Er zijn een aantal exoten in het gebied die (mogelijk) problemen zullen geven voor de ecologie in het gebied. De belangrijkste hiervan is de Grote Waternavel. Maar ook de Waterteunisbloem, de Reuzenbalsemien, Japanse duizenknoop en Reuzenberenklauw komen voor in het gebied.

Inzet: Het is belangrijk dat de ecologische impact van exoten bekend is, en of/hoe deze aangepakt kunnen worden. Aanpak van het probleem zal in samenwerking tussen de verantwoordelijke organisaties - Provincie Drenthe, Waterschap Noorderzijlvest en de natuurbeheerders in de Onlanden - moeten worden gedaan.

Activiteiten: We gaan ons bij de verantwoordelijke beleidsmakers oriënteren op hun aanpak exoten en bij de natuurbeheerders op de ecologische impact.

- Verhogen van de natuurwaarde van de dijken in De Onlanden

De dijken in De Onlanden kunnen op termijn (horizon 10 jaar) een belangrijke bron zijn voor biodiversiteit. Om dat te bereiken zal het maaibeheer hierop aangepast moeten worden.

Inzet: Verhogen van de natuurwaarde van de kades in De Onlanden door aangepast beheer.

Activiteiten: Kennis vergaren over de potenties van de dijken in De Onlanden door inventarisaties en gesprekken met de terreinbeheerders, waterschap en partijen die in den lande bezig zijn met bloemrijke dijken. Opgedane kennis delen met waterschap en terreinbeheerders.

- Verstoring

De regels rond wat wel en wat niet mag in De Onlanden zijn divers en daardoor moeilijk te communiceren. Met name loslopende honden leveren veel verstoring (en ook veel ergernis) op. In 2020 hebben we samen met de vier terreinbeheerders een brief verzonden aan de gemeenten Noordenveld en Tynaarlo om te vragen de regels in de gehele Onlanden gelijk te trekken (dat vraagt een aanpassing van de gemeentelijke verordening), mee te werken aan een duidelijke en eenduidige communicatie en samen met de terreinbeheerders en andere handhavers op te trekken in de handhaving. Beide gemeenten hebben hier positief op gereageerd.

Inzet: Eenduidige regels, heldere communicatie en samenwerken in de handhaving.

Activiteiten: Bij de gemeenten en de terreinbeheerders blijven aandringen op de voortgang.

3.2. Kennis vergaren

Aanvullend op de monitoring die door overheden en natuurbeherende organisaties worden uitgevoerd, verzamelt de stichting zelf kennis door eigen monitoring en onderzoek. Deze kennis is aanvullend omdat er frequenter gegevens worden verzameld of meer in de diepte wordt gekeken naar ontwikkelingen.

Met het verzamelen van deze kennis heeft de stichting een gedetailleerd beeld van de ontwikkelingen in De Onlanden voor een aantal sleutelsoorten. Deze kennis wordt ingezet als onderbouwing van de belangenbehartiging (§ 3.1), voor draagvlak in de maatschappij en om het denken over (beheer van) het gebied te prikkelen (§ 3.3 en 3.4). Rapportages van de onderzoeken worden op de website www.deonlanden.nl gepubliceerd.

o Otters

De otterpopulatie wordt al vele jaren gevolgd. Ondanks dat de landelijke DNA monitoring is gestopt willen we de otter blijven monitoren met cameravallen op vaste plekken. Op deze manier kun je goed vaststellen of er jongen, mannetjes of vrouwtjes zijn. Ook blijven we voor het NEM de spraints jaarlijks doorgeven. Een spraint in een atlasblok hoeft maar 1 keer per jaar te worden ingevoerd in het portaal om aan te geven dat er in dat gebied een otter leeft.

Daarnaast zullen samen met Calutra (de Bever en Otter werkgroep van de Zoogdierenvereniging) kijken of/waar we als stichting nog bij kunnen dragen aan het oplossen van knelpunten. Bijvoorbeeld: waar kunnen nog rasters worden geplaatst om verkeersslachtoffers te voorkomen of waar zijn nog faunapassages nodig. Ook wordt gekeken waar er hekken of andere gevaren voor de otter zijn. De Onlanden vormt een verbindingszone tussen het Drentse Aa gebied en de kust. Dit moeten we blijven optimaliseren.

We houden goed contact met waterschap Noorderzijlvest en de Muskusrattenvangers om te voorkomen dat otters per ongeluk in de muskusrattenvallen komen.

o Bevers

Eind 2020 zijn er twee beverburchten aangetroffen in De Onlanden. Vanaf dat moment worden de Bevers nauwkeurig gemonitord door te kijken naar vraatsporen. Op verschillende plekken dieper De Onlanden in zijn ondertussen vraatsporen aangetroffen.

Het is belangrijk De Onlanden te optimaliseren voor de bever. Het maaibeleid zal waar mogelijk moeten worden aangepast zodat er meer opslag van wilg en berk ontstaat, wat uiteindelijk door de Bever zelf 'beheerd' zal worden. Hierdoor ontstaat een natuurlijker moeras/wetland landschap waar veel soorten van zullen profiteren. Wanneer maaien minder nodig is zullen amfibieën en insecten immers niet meer omkomen tijdens de maaiperiodes. Dit zorgt er tevens voor dat er meer voedsel is voor vogels. Dit alles met de Bever als beheerder van het landschap! Kort gezegd, we zullen in overleg met de terreinbeheerders gaan om het maaibeleid aan te passen.

De Onlanden is een Bever welkom gebied. De Bever mag hier leven. We gaan onderzoeken of de Onlanden een uitzetgebied kan worden voor een 'lastige' bever die uit een rood gebied moet worden weggevangen. Misschien kan er eenmalig een bever in het gedeelte van de Onlanden aan de Leekstermeer kant worden uitgezet.

o Broedvogels

De populatie broedvogels in De Onlanden wordt al vele jaren gevolgd. Sinds 2013 verschijnt er elk jaar een broedvogelrapport. Dit willen we ook in de komende jaren voortzetten. De gebruikte methodiek hierbij is de BMP van Sovon. Onze stichting is de afgelopen jaren in

staat gebleken om de vier natuurbeheerders van De Onlanden en de individuele tellers te verbinden. Zo kunnen de broedvogels in De Onlanden als één gebied worden gevolgd en wordt er zorg voor gedragen dat het geheel op wetenschappelijk verantwoorde wijze wordt vastgelegd.

De Onlanden zijn echter ook een bestemming voor overwinterende vogels en een tussenstop voor trekvogels. Voor deze categorieën vogels heeft Sovon ook telprojecten, namelijk de Punt Transect Tellingen, Slaapplaatstellingen, en Watervogeltellingen/Midwintertellingen. Tenslotte vormen de database van waarneming.nl en de waarnemingen die worden doorgegeven aan de website www.deonlanden.nl een mooie aanvulling op alle tellingen (en niet alleen qua vogels). Het is onze ambitie om ook deze gegevens bij elkaar te brengen zodat een goed beeld verkregen wordt van de jaarrond vogelpopulatie in De Onlanden. We willen al deze gegevens vastleggen in een rapportage, de eerste stappen hiervoor zijn al gezet.

Jaarlijks komen de tellers van de broedvogels bij elkaar om de resultaten te bespreken. Wegens corona is dit al 2 jaar op rij niet gelukt. We willen daarom het broedseizoen aftrappen met een bijeenkomst ergens in februari of maart. Hopelijk kunnen we eind 2022 wel weer een bijeenkomst houden om de resultaten van 2022 te bespreken.

- [Muizen/braakballen](#)

We willen het uitpluizen van braakballen dat Wim van Boekel voortzetten met hulp van vrijwilligers. Dit loopt inmiddels.

- [Hiaten in kennis vullen.](#)

Op een aantal gebieden willen we kijken hoe we beschikbare kennis die door andere partijen wordt verzameld kunnen gebruiken ten behoeve van de natuur in De Onlanden. Het gaat hier bijvoorbeeld om:

- Onderwaterwereld. Hiervoor gaan we in overleg met de Hengelsportfederatie.
- Ecologische processen.
- Ook in de samenwerking met IVN's, KNNV en WAD zien we mogelijkheden om meer kennis over het gebied te verzamelen.

3.3. Draagvlak in de maatschappij

De stichting wil het draagvlak voor natuur in het algemeen en de natuur in De Onlanden in het bijzonder vergroten in de maatschappij, zowel bij overheden als bij burgers. Draagvlak draagt immers bij aan zorg voor de natuur. Behoud en vergroting van biodiversiteit en robuustheid staan hierin centraal.

De stichting werkt via een aantal sporen aan draagvlak:

- Website www.DeOnlanden.nl

De stichting heeft een eigen website waarop informatie over de stichting en De Onlanden te vinden is en waarop de rapportages die de stichting uitbrengt worden gepubliceerd. Begin 2021 is de vernieuwde website online gegaan en ook de komende tijd zal deze verder verbeterd en uitgebreid worden.

- Nieuwsbrieven

Tweejaarlijks komt er een Onlanden nieuwsbrief uit met daarin artikelen over ontwikkelingen in en beheer van het gebied, terugblikken naar vroeger en vooruitblikken naar nieuwe ontwikkelingen. De nieuwsbrief wordt op onze website gepubliceerd en verzonden aan geïnteresseerden en mensen die beroepsmatig bij het gebied betrokken zijn.

- Onlanderberichten en Onlander-excursie

Onregelmatig maar ongeveer tweemaandelijks komt er een Onlanderbericht uit met nieuws van de stichting, korte berichtjes over wat er op dat moment te beleven is in De Onlanden en hoe het gebied in het nieuws is geweest. De Onlanderberichten worden verzonden aan onze achterban, de donateurs van de stichting. Elk jaar (wanneer corona dat toelaat) wordt een excursie in het gebied georganiseerd voor deze achterban van de stichting.

- Kennis delen

De kennis die de stichting zelf vergaart (zie §3.2) en in haar werk opdoet wordt actief verspreid via de bovengenoemde kanalen, naar relevante stakeholders en wordt ingebracht in de lopende dossiers. Daarnaast heeft de stichting regulier overleg (ongeveer 2x/jaar) met zowel de terreinbeheerders en Milieufederatie Drenthe als de omliggende IVN-afdelingen, KNNV en de Werkgroep Avifauna Drenthe.

3.4. Het denken over natuur in De Onlanden stimuleren.

Op basis van gesignaleerde ontwikkelingen (in en om het natuurgebied) en verzamelde kennis, wil de stichting het denken stimuleren: hoe te komen tot een nog robuuster systeem waar biodiversiteit en natuurlijke processen alle ruimte krijgen? Hiertoe dagen we de natuurbeheerders en andere betrokken organisaties uit om nieuwe/verdergaande natuurontwikkeling in De Onlanden. We nemen hierin de rol van aanjager en denktank.

Daarnaast hebben we regulier overleg (ongeveer 2x/jaar) met de vier natuurbeheerders van De Onlanden (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Het Drentse Landschap en Het Groninger Landschap), de omliggende IVN's (Eelde-Paterswolde, Groningen-Haren, Peize, Roden-Norg en Westerkwartier), de Groningse afdeling van het KNNV en WAD.

Wanneer hier aanleiding toe is, worden nieuwe inzichten meegenomen in belangenbehartiging, kennisvergarig en communicatie.

Ambitie 2022

- Verkenning optimalisatie natuurlijke processen

Natuurbelang De Onlanden wil in 2022 een volgende stap zetten met de verkenning van wat er mogelijk is om de ecologische kwaliteit van De Onlanden verder te optimaliseren en 'natuurlijker' te maken. te denken valt bijvoorbeeld aan de uitbreiding van de bestaande extensieve begrazing door 'onthekking' of de introductie van andere 'natuurbeherende' diersoorten. Het voornemen is om in 2022 de terreinbeherende organisaties en Stichting Ark bijeen te brengen om expertise uit te wisselen en te verkennen welke mogelijkheden perspectief bieden.

4. Informatie over de stichting Natuurbelang De Onlanden

Informatie over de stichting Natuurbelang De Onlanden is te vinden op de website: www.deonlanden.nl. Hier zijn de statuten, het beleidsplan en jaarplan te vinden, evenals de nieuwsbrieven en rapportages die door de stichting worden gemaakt. Er zijn ook twee

- Youtube kanalen:
 - Natuur in De Onlanden (nieuw kanaal):
https://www.youtube.com/channel/UCdchNJ0684ZqL_9zx1eN1-w
 - natuurindeonlanden (oud kanaal):
<https://www.youtube.com/user/natuurindeonlanden>
- Twitter: Natuur in De Onlanden: @natuuronlanden
- Instagram: Natuur in De Onlanden: @natuurindeonlanden

4.1 Samenstelling van het bestuur en team

<i>Naam</i>	<i>Rol en taken</i>	<i>e-mail</i>
Herman Sips	Voorzitter	h.sips@deonlanden.nl
Lieselot Smilde	Secretaris, redactie	l.smilde@deonlanden.nl info@deonlanden.nl
Marjan Feith	Penningmeester	administratie@deonlanden.nl
Michel Wijnhold	Wetlandwacht, broedvogelinventarisaties, waarnemingen, beheer social media kanalen	
Leo Stockmann	Contacten IVN's, KNNV en WAD, redactie	
Sebastiaan Bosma	Diverse werkzaamheden	
Sonja van der Wijk	Otter- en Beverwerkgroep, Instagram.	
Fokko van der Leest	Ondersteuning ICT (website, nieuwsbrief)	